

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna številka 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inerdatni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

V boj za ločitev prosvetne uprave od politične državne uprave!

»Z likvidacijo pokrajinske uprave v Splitu je bila poverjena prosvetna uprava v Dalmaciji policiji (politični upravi), odnosno velikemu županu v zmislu zakona o občini upravi.

Kvarno dejstvo te fatalne odločbe se je že pričelo pojavljati. Veliki župan splitske oblasti smatra, da razpolaga z učitelji po svoji volji brez ozirov na interese pouka in pozitivne odredbe zakonov.

Ta veliki župan izvršuje sedaj, ob koncu šolskega leta premeščanja učiteljstva, brez vsekake navedbe krivde in vzrokov, iz katerih izvršuje premeščanja in brez zakonite podlage.

Tako je s svojo odločbo z dne 22. aprila t. l. premestil brez vseh razlogov učiteljico Anko Miler iz Kastel Nuovo v Omis in učiteljico Ivanka Frančič iz Omisa v Novi. In to dela veliki župan dva meseca pred sklepom šolskega leta brez ozira na sklep in naredbo bivšega višjega šolskega sveta, da se učitelji ne morejo premeščati med šolskim letom.

Kakor smo informirani, imajo ta premeščanja med šolskim letom protekcionarsko podlago in značaj. Potrebno je bilo, da se gazijo interesi pouka in se ogroža socialni in gospodarski položaj družin, da se ugodni volji nekoga.

Apeliramo na g. ministra prosvete, da v interesu pouka in šolstva umliči ta odlok velikega župana in da s tem preseče in v početku zatre opasen pojav in prejudice, ki bi se s tem slučajem ustvaril in ki je zelo opasen in škodljiv za šolstvo in učiteljstvo.

»Narodna Prosveta«, 11. maja 1924 št. 37.

Ni samo to, da je veliki župan splitske oblasti z gornjim slučajem gazil učiteljsko stalnost ter je kršil člena 71. in 224. činovniškega zakona, ki ohranjata učiteljsko stalnost, temveč nam je gornji slučaj prav tipičen primer, kako malo se ozira politična uprava na interese pouka in šolstva, kar je naš glavni argument, da zahtevamo ločitev prosvetne uprave od politične in postavitev za šefa prosvetne uprave šolnika.

V 19. številki »Učit. Tov.« t. l. smo dokazali, da zakon o občini upravi in činovniški zakon ni nikaka ovira za ločitev prosvetne uprave od politične in za enotno prosvetno upravo v posameznih delih države, nasprotno, da zakon v občini upravi s čl. 88, direktno predvideva to in se je že pri zakonu o občini upravi smatralo za nujno potrebno, da se ohranja enotnost prosvetno-kulturnih edinic. V 8. in 9. številki »Učit. Tov.« t. l. smo podali podrobno utemeljitev za ločitev prosvetne uprave od politične in za enotno prosvetno upravo pri nas. V 13. in 14. številki »Učit. Tov.« t. l. smo pokazali

na zle posledice, ki so se že pričele pokazovati pri napačnem izvajanju zakona o občini upravi in činovniškega zakona z ozirom na potrebe in interese prosvete. Navedenih dejstev in utemeljitev do danes nihče ni ovrgetel in jih s stvarnimi razlogi ovreči ne more.

V Celju so se na seji širjega sosveta Pov. UJU vsi predsedniki okrajnih učiteljskih društev enodušno izrekli za ločitev prosvetne uprave od politične in za ustanovitev prosvetnih direktij. Pri zborovanjih okrajnih učiteljskih društev je vse učiteljstvo odločno odobravalo nastop svojih predsednikov v tem vprašanju. Današnji slučaj, ki ga na čelu citiramo, nam jasno dokazuje, kako upravičena je iz interesov prosvete in šolstva zahteva učiteljstva, da se mora ločiti prosvetna uprava od politične.

Seveda je, spričo zakona o občini upravi, če se hoče kje realizirati to stališče, nujna konsekvenca, da se realizirajo prosvetne direktije in da se izvede enotnost prosvetne uprave dvoje ali večih oblasti.

Na naslov lastnih vrst, t. j. onih in aloštevilnih članov, ki se iz lokalnega patriotizma in personalnih ozirov zavzemajo za ločitev prosvetne uprave pri nas na dve oblasti in na katere se tako radi sklicujejo vsi oni svetovalci merodajnih faktorjev, ki niso naklonjeni ločitvi prosvetne uprave od politične, povečamo jasno in odkrito: da med ločitvijo prosvetne uprave od politične in delitvijo prosvete na dve oblasti ni kompromisa. Če jemljemo kot naš vrhovni princip ločitev prosvetne uprave od politične, tedaj moramo neizprosno vztrajati na zahtevi skupne prosvetne uprave, ker le v tej obliki je za realno mislečega človeka izvedljiva ločitev prosvetne uprave od politične in le v tej obliki ima v členu 88. zakona o občini upravi ločitev prosvetne uprave od politične zakonito podlago.

Edino pravilno je, če se ureditev tega vprašanja odloži do novega šolskega zakona in da se rešuje to vprašanje izključno s stališča interesov narodne prosvete in kulture. Na pravo stališče se je v tem oziru postavil dr. Radojević, ki je v svoj načrt šolskega zakona postavil sledeče določbe: Z ozirom na uspešno napredovanje osnovnega pouka in narodne prosvete se kraljevina razdeli na prosvetne oblasti. Koliko prosvetnih oblasti je potrebno in katere upravne enote obsegajo, določa ministrski svet na predlog ministra prosvete, z ozirom na terenske in stvarne prosvetne razmere. Ni potrebno, da se prosvetne oblasti zlagajo s

samoupravnimi političnimi oblastmi. Minister prosvete razdeljuje na podlagi predloga prosvetnega inšpektorja (šefa prosv. dir.) in z ozirom na terenske in druge razmere šole v šolske okraje ter določa sedeže šolskih nadzornikov. Vsaka prosvetna oblast ima svoj oblastni šolski odbor. Predsednik oblastnega šolskega odbora je prosvetni inšpektor (šef prosvetne direktije).

Edino pravilno stališče je, da se de-

finitivno reši to vprašanje šele s šolskim zakonom, dotlej je pa dolžnost vseh naših okrajnih društev, da ob vsakem prizkusu združitve prosvetne uprave s politično odločno protestiramo na vseh merodajnih mestih, ne samo lokalno, temveč tudi v Beogradu.

Služaj splitskega velikega župana nam je dovolj jasen opomin, da to moramo storiti in sicer, da moramo v čim širšem obsegu in čimglasneje storiti!

Socialna ustanova učiteljstva Slovenije (SUUS).

(Osnutek pravil in statuta).

§ 1. Ime in sedež: Socialna ustanova učiteljstva Slovenije s sedežem v Ljubljani. (Okrajšava »Suus«.)

§ 2. Namen »Suus-a« je: a) izplačati članom posmrtno določeno po statutu, b) pomagati članom v boleznih in nezgodah (zdravniška pomoč), c) ustanoviti glavnico v socialne namene.

§ 3. Obseg članstva. Člani »Suus-a« so: a) obvezno brez izjeme vse državno učiteljstvo Slovenije (definitivno in provizorično) i. s. osnovnih, meščanskih in strokovnih šol, vrtecev in zavetlišč, — izvzeti so redovniki in redovnice, b) učiteljeve žene, c) vdove in upokojenci.

§ 4. Dolžnosti članstva je: plačevati v Suus mesečne prispevke, kakor predpisuje »Statut«, 16 let. Za žene neučiteljice plačujejo možje učitelji. Po preteku 16. let vplačevanje preneha. Vsak novo vstopivši član v poznejši dobi ima enako obveznost.

§ 5. Pravice članstva. a) S plačilnim prvim zneskom zveza član Suus-a vse pravice, ki jih nudi ustanova. (Glej statut!)

§ 6. Dohodki »Suus-a« so: a) obvezni mesečni pripevki članstva, b) darila, zbirke, ustanove, dohodki prireditelj itd., c) zapadle neizplačane posmrtnine, d) volila in drugi event. dohodki.

§ 7. Izstop iz »Suus-a« se izvrši: a) s smrtjo, b) z izgubo službe, c) s prostovoljnim izstopom iz učit. službe. V b) in c) slučaju se povrne bivšemu članu le polovico vplačanih prispevkov brez obresti. »Suus« nima do teh izstopivših članov nikake nadaljnje obveznosti.

§ 8. Uprava »Suus-a«: A) Upravni svet obstoji iz: 1. predsednika(ce), 2. podpredsednika(ce), 3. tajnika(ce), 4. blaginika(čarke), 5. dveh odbornikov in 6. treh namestnikov za ves »Upravni svet«. B) Nadzorstvo obstoji iz 1. predsednika(ce), 2. podpredsednika(ce), 3. tajnika(ce), 4. dveh odbornikov(ce), 5. dveh namestnikov(ce) za celo »Nadzorstvo«.

§ 9. Dolžnosti in pravice: A) Upravnega sveta: a) upravljati Suus, b) izplačevati vse one svote članom, ki jih določa statut, c) sestaviti letni račun in proračun, ter ga objaviti 14 dni pred občnim zborom v stanovskih listih, d) staviti predlog o višini posmrtnine za bodoče upravno leto, e) podatki na občnem zboru poročilo in bilanco Suus-a, f) voditi redne mesečne seje skupno z nadzorstvom, g) seje sklepe točno izvrševati, h) vestno se ravnati po statutu, i) stavi na občnem zboru predloge, ki tičejo ustanove. B) Nadzorstva: a) nadzirati Suus in delovanje »Upravnega sveta«, b) prisostvovati sejam »Upravnega sveta«, c) pregledati vsaj trikrat na leto račune, blaginjo in knjige, d) čuvati nad točno izvršitvijo sejmih sklepov, e) sistrirati škodljive sklepe »Upravnega sveta«, f) pregledati in odobriti vsakoletni proračun in bilanco, g) na občnem zboru predlagati ali odreči »Upravnemu svetu« absolutorij, h) vestno se ravnati po statutu »Suus-a«, i) uvaževati in pretehtati nasvete strokovnjakov v dvomljivih zadevah.

§ 10. Funkcijska doba in poslovanje: A) »Upravnega sveta«. 1. Upravni svet se voli za dobo treh let. Predsednik izvršuje polnoveležno vse sejne sklepe. Vse upravne zadeve soppodpisuje tudi tajnik, v denarnih zadevah blaginik. Upravni svet zastopa Suus s vsemi pravicami in dolžnostmi, kakor jih določa zakon z dne 9. aprila 1873. dej. zak. št. 70. 2. Upravni svet je sklepčen, če je navzočih nad polovico članov; sklepa pa z navadno večino; ob enakosti glasov odloča predsednik. Nadzorstvo ima pri sejah le posvetovalno pravico. O prošnjah za podporo v katastrofalnih slučajih je potreben sklep dveterinske večine navzočih. 3. Odsotnega predsednika nadomešča polnoveležno podpredsednik. V slučaju smrti kakega upravnega svetnika, se pritegne v »Upravni svet« najstarejšega namestnika. Če je umrl predsednik, ali odlozil svoje mesto, se »Upravni svet« na novo konstituira. Če umro, ali izstopijo pred potekom funkcijske dobe štiri ali več upravnih svetnikov, se mora sklicati občni zbor, ki izvoli nov »Upravni svet«. Ta pa opravlja svoje posle le za še preostalo normalno funkcijsko dobo. 4. O sejah »Upravnega sveta« se morajo voditi točni zapisniki, katere podpisujejo vsi navzoči upravni svetniki in člani »Nadzorstva«. 5. Poleg pravnih p. p. pisov mora biti na vsakem aktu tudi »Suus-ova« štampiljka.

B) Nadzorstva. Nadzorstvo se voli za eno leto. — Udeležuje se redno seji »Upravnega sveta«, ter vrši vse dolžnosti, ki mu jih nalaga § 9B. — O samostojnih sejah se morajo voditi točni zapisniki. Za sklepčnost je treba navzočnosti nad polovico članov. — Sklepa se z navadno večino, ob enakosti glasov odloča predsednik. V slučaju smrti ali izstopa treh članov iz nadzorstva, je nadaljni postopek isti, kakor pri »Upravnem svetu«. (glej § 10 A/3).

§ 11. Za vse poslovanje »Suus-a«, sklepe in ukrepe sta »Upravni svet« in »Nadzorstvo« odgovorna občnemu zboru.

§ 12. Volitev »Upravnega sveta« in »Nadzorstva«. Občni zbor izvoli »Upravni svet« in »Nadzorstvo« z glasovnicami, ki so opremljene s Suus-ovim pečatom. Izvoljeni so oni člani, ki dobe največ glasov. Pri enakosti glasov odloča žreb. — »Upravni svet« in »Nadzorstvo« se konstituira takoj po izvolitvi. Konstituiranje vodi najstarejši član »Upravnega sveta« event. »Nadzorstva«. Predsednik občnega zbora imenuje štiri skrutinatore, po potrebi tudi več.

§ 13. Občni zbor. — 1. Vsak član »Suus-a« ima dostop na občni zbor, pravico govora, razprav ter aktivno in pasivno volilno pravico. 2. Vrši se enkrat v letu v času vel. počitnic. 3. Izvanredni občni zbor se vrši, če ga skliče »Upravni svet« ali »Nadzorstvo«. Kraj, dan in ura občnega zbora se objavi 3 tedne prej v stanovskih listih. Samostojni predlogi se morajo predložiti Upravnemu svetu pismeno vsaj 8 dni pred zborovanjem. 4. Za sklepčnost občnega zbora je potrebno vsaj 100 članov, v slučaju nesklepčnosti se vrši drugi občni zbor pol ure pozneje ob vsakem

LISTEK.

BRINAR JOSIP:

O čitankah.

(Konec.)

Da so zdravi nazorji o sestavi čitank v novejšem času začeli prodirati celo na merodajna mesta, o tem nam svedoči navodilo ministrstva prosvete, izdano povodom »Natečaja za sestavo abecednikov in čitank za osnovne šole« »Uradni list«, 1. 1923, št. 57.). To navodilo namreč zahteva: »Vsaka čitanka mora biti sestavljena na znanstveni pedagoški osnovi s sestavki pretežno nacionalno-literarnega značaja, spisana v čistem in lepem književnem jeziku. Vse gradivo, ne samo da mora ustrezati vsem pedagoškim zahtevam, nego mora biti tudi v skladu z idejo narodnega in državnega edinstva, vzgajaje šolsko mladino v duhu te ideje.«

O teh navodilih uradnega »Natečaja« je izpregovoril v »Narodni prosveti« (dne 2. marca 1923) urednik Milutin Stanković, ki izvaja v dotičnem uvodniku ta-

ko-le: »Zahteva o nekaki »znanstveno pedagoški osnovi«, po kateri je treba izvršiti čitanko, menimo, da tu ni glavno... Za sestavo čitank za mladino smatramo kot glavni poudarek umetniško čuvstvo lepega in prirodnega darisanja za otroke. To razvito čuvstvo za umetniško lepoto omogoča na prvem mestu, da se iz velikega carstva književnosti zna izbrati ono, kar je resnično najlepše in za otroke najprimernejše; a istotako se mora tudi izmed izvirnega podatki le tisto, kar je lepo in zanimivo. Stvarni zgledi iz življenja kažejo, da mnogi šolniki, ki niso imeli tega prirodnega čuvstva, ne samo niso mogli podati ničesar originalnega, kar bi bilo dobro za otroke, ampak tudi iz tujih umotvorov niso znali stvoriti primerne knjige za otroke... Po naših mislih čitanka za mladino spada bolj pod širši pojem mladinske književnosti kakor pa pod pedagoško, in za njeno sestavo je potrebnejši dar estetskega čuvstvanja in pisava v otroškem duhu, nego pedagoška izobrazba. (Naglašujoč to, pa ne mislimo, da naj čitanka obsega samo pesmi in povesti, ampak podaja naj tudi snov iz prirod-

znanstva, opise zemlje in običajev, nauke o dolžnostih itd., ali vse to mora nositi ton lepote in zanimivosti). Razume se, da to ne izključuje, da pedagog poklicu, ki bi imel navedena svojstva, ne bi mogel dati odlične čitanke, marveč pedagoška izobrazba mu bo pri tem le izdatno pomagala. Najsrečnejši slučaj bi pač bil, ako je pisec čitank človek z znanstveno in praktično pedagoško usposobljenostjo ter s prirodnim darom pedagoga in estetika.«

Ako je čitankar zbral resnično vzorne sestavke, je s tem že dosegel svoj glavni namen; zakaj vprašanje, kako naj se berilni sestavki razporedijo, se mi ne zdi posebno važno. A baš z razvrščanjem berilnih sestavkov hočejo nekateri čitankarji pokazati svojo veliko umetnost. Kakor pri šolskih knjigah vobče, se mi vidi tudi pri čitankah najboljšje, ako razvrstimo snov tako, da se učitelj in učenci kar najhitreje v knjigi orientujejo. Zato bo n. pr., vsaj za višjo stopnjo, čisto primerno, ako razvrsti čitankar berila tako, kakor smo že vajeni na razdelitev slovnstvenih proizvodov sploh: na

prozo in poezijo, prozo pa zopet na pripovedovalno in opisovalno, poezijo na lirsko in epsko itd. Seveda so priporočljive, osobito za osnovne šole, tudi drugačne pregledne porazdelitve beril, kakor n. pr. v Čajkovčevih čitankah: I. Lepota in dobrota, II. Zemljepis in narodni običaji, III. Zgodovina, IV. Priroda in gospodarstvo. — Glavno je pač, da je razdelitev beril enostavna in lahko pregledna. Zategadelj je najmanj priporočljivo, ako čitankar razporedi berilne sestavke po kakem posebno umetno izdelanem podrobnem učnem načrtu, tako da ima učitelj ostro začrtano »maršruto« pred sabo, po kateri naj bi začel s sestavkom na prvi strani ter končal z zadnjo stranjo v čitanki. Čitankar ne sme pozabiti, da mora biti knjiga uporabna za razne kategorije osnovnih šol ter da ima skoraj vsaka šola svoje posebne razmere, na katere se je učitelju ozirati, ko izbira za obravnavanje berilne sestavke.

V novejšem času se pogosto priporoča, naj bi bile čitanke ilustrirane. Tudi uradni »Natečaj za sestavo čitank« zahteva: »Za uspešnejše obravnavanje posameznih sestavkov naj bodo v čitan-

